



Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un
mākslas fakultāte
IZGLĪTĪBAS PĒTNĪCĪBAS
INSTITŪTS



Ireta Čekse, Dr.sc.administr., pētniece
Andrejs Geske, Dr.oec., profesors
Olga Pole, Mag.sc.edu., pētniece



PILSONISKĀS IZGLĪTĪBAS PROBLĒMAS UN IZAICINĀJUMI

Starptautiskā pilsoniskās izglītības pētījuma
ICCS 2016 pirmie rezultāti

Starptautiskais pilsoniskās izglītības pētījums - International Civic and Citizenship Education Study ICCS 2016

ICCS salīdzinoši laikā un telpā vērtē skolēnu pilsoniskās zināšanas, pilsoniskās attieksmes, pašreizējo līdzdalību un iesaistīšanos.

Mērķis: izpētīt, cik lielā mērā pētījuma dalībvalstu jaunieši ir gatavi uzņemties dažādas pilsoniskās lomas, kas raksturīgas 21. gadsmita otrajai desmitgadei.



ICCS 2016 izlase



~94 000 skolēni (valstī ~4 000)



~3 800 skolu (valstī ~150 skolas)



~37 000 skolotāju (15 no katras skolas)

Instrumenti:



Aptaujas: skolēniem, skolām, skolotājiem



Tests skolēniem



ICCS 2016 saturiskās jomas

Saturiskās jomas					
	Pilsoniskā sabiedrība un sistēmas	Pilsoniskie principi	Pilsoniskā līdzdalība	Pilsoniskās identitātes	Jautājumi kopā
Kognitīvās jomas					
Zināšanas	12	9	2	0	23
Spriestspēja un analīze	24	18	21	4	65
Uzvedību ietekmējošās jomas					
Attieksmes	42	21	5	5	73
Iesaistīšanās	5	8	35	2	50

Problēmas, kas ir arī izaicinājumi:
Ko par Latviju atklāj ICCS 2016 skolēnu tests?

- Skolēnu sasniegumi ir salīdzinoši zemi
- Mazs skolēnu skaits, kuriem ir augsts pilsoniskās kompetences līmenis
- Zema pilsoniskā kompetence skolēniem ar krievu mācību valodu un tiem, kas dzīvo Latvijas perifērijā

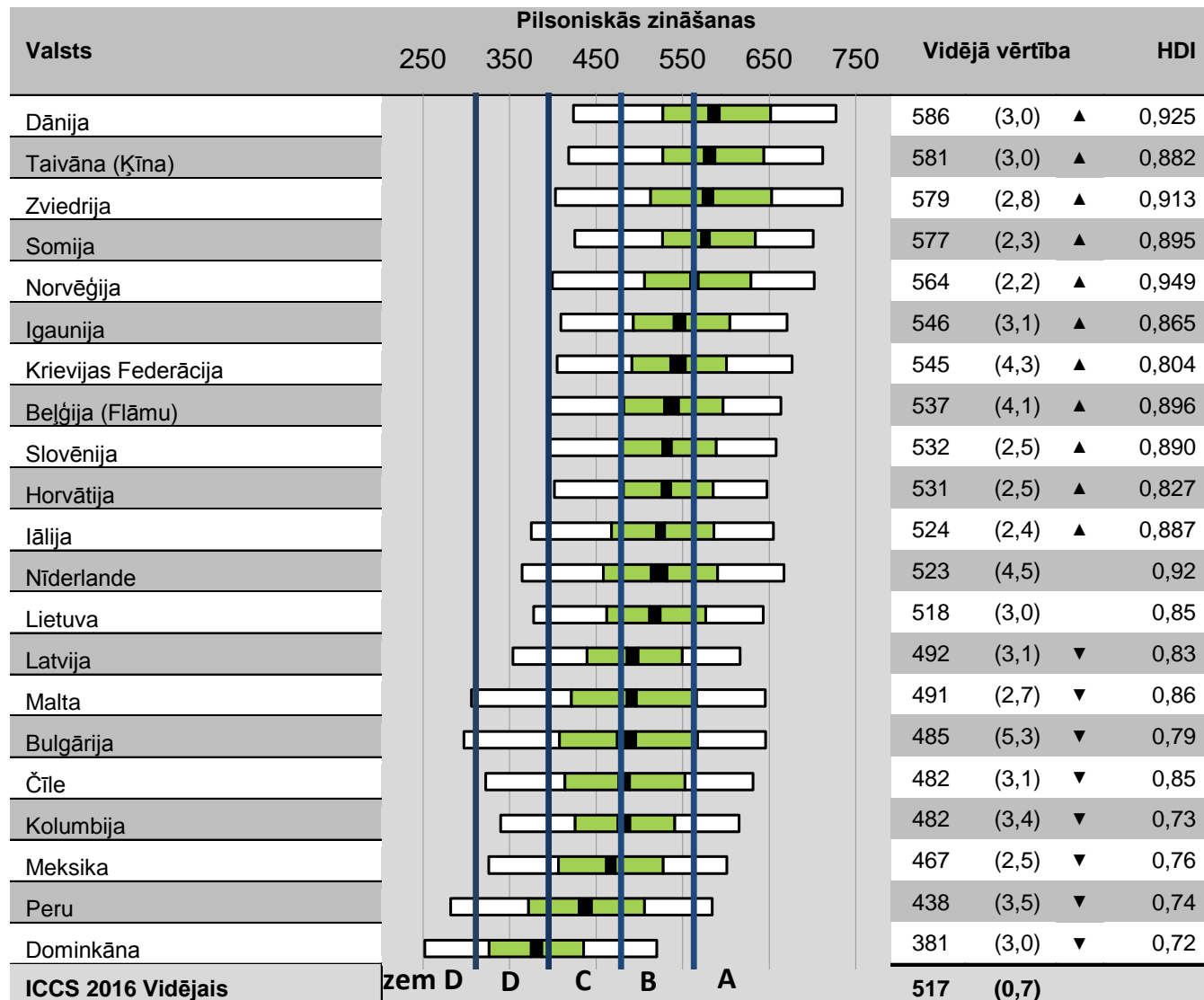
Problēmas, kas ir arī izaicinājumi:

Ko par Latviju atklāj ICCS 2016 skolēnu aptauja?

Skolēnu attieksmes un viedokļi

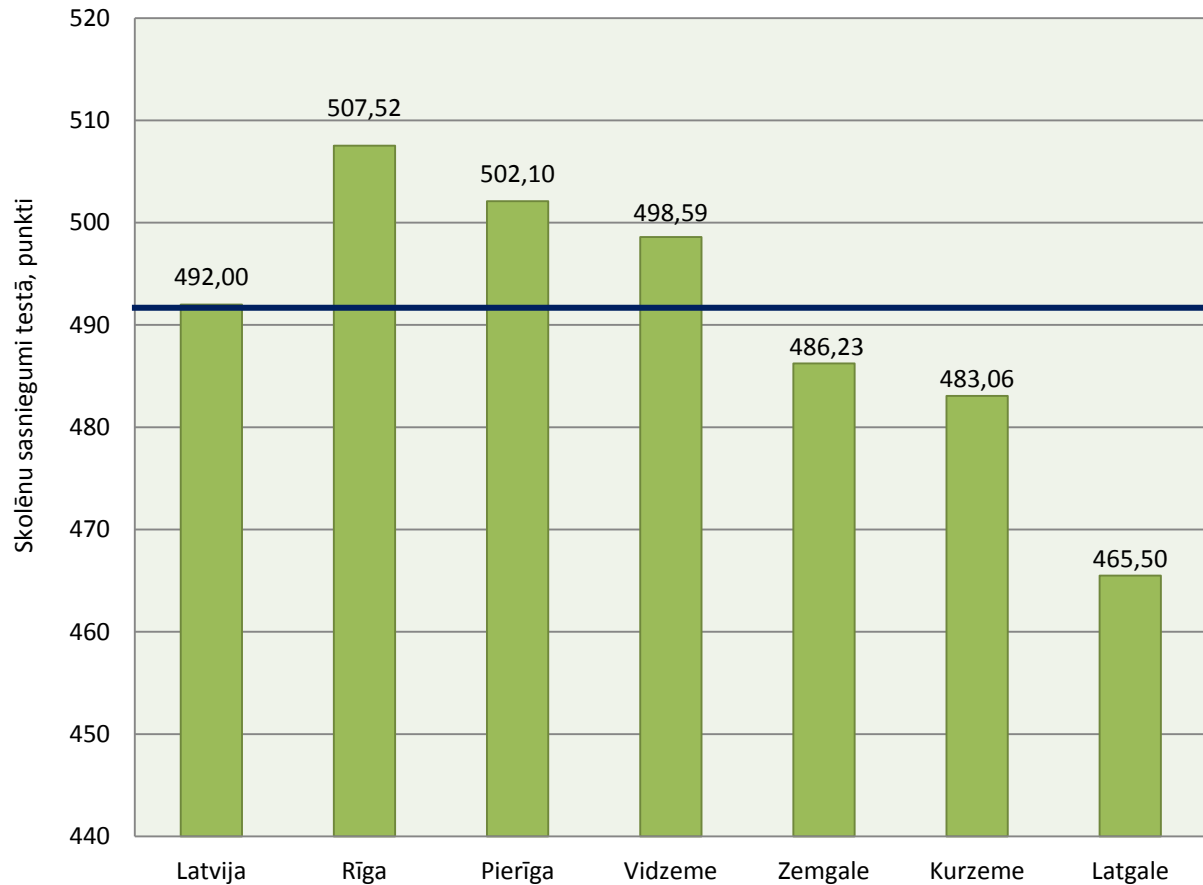
- Skolēni uzskata, ka pilsoniskās izglītības mācību saturā maz uzmanības tiek veltīts ekonomikas darbības principiem un vietējās sabiedrības problēmu risināšanai
- Skolēnu atbildes liecina, ka skolā un mājās maz tiek apspriesti ārpolitikas notikumi
- Skolēniem ir izteikti lokāla domāšana, trūkst kontekstuāla skatījuma uz lietām un notikumiem

Skolēnu sasniegumi pilsoniskās izglītības testā

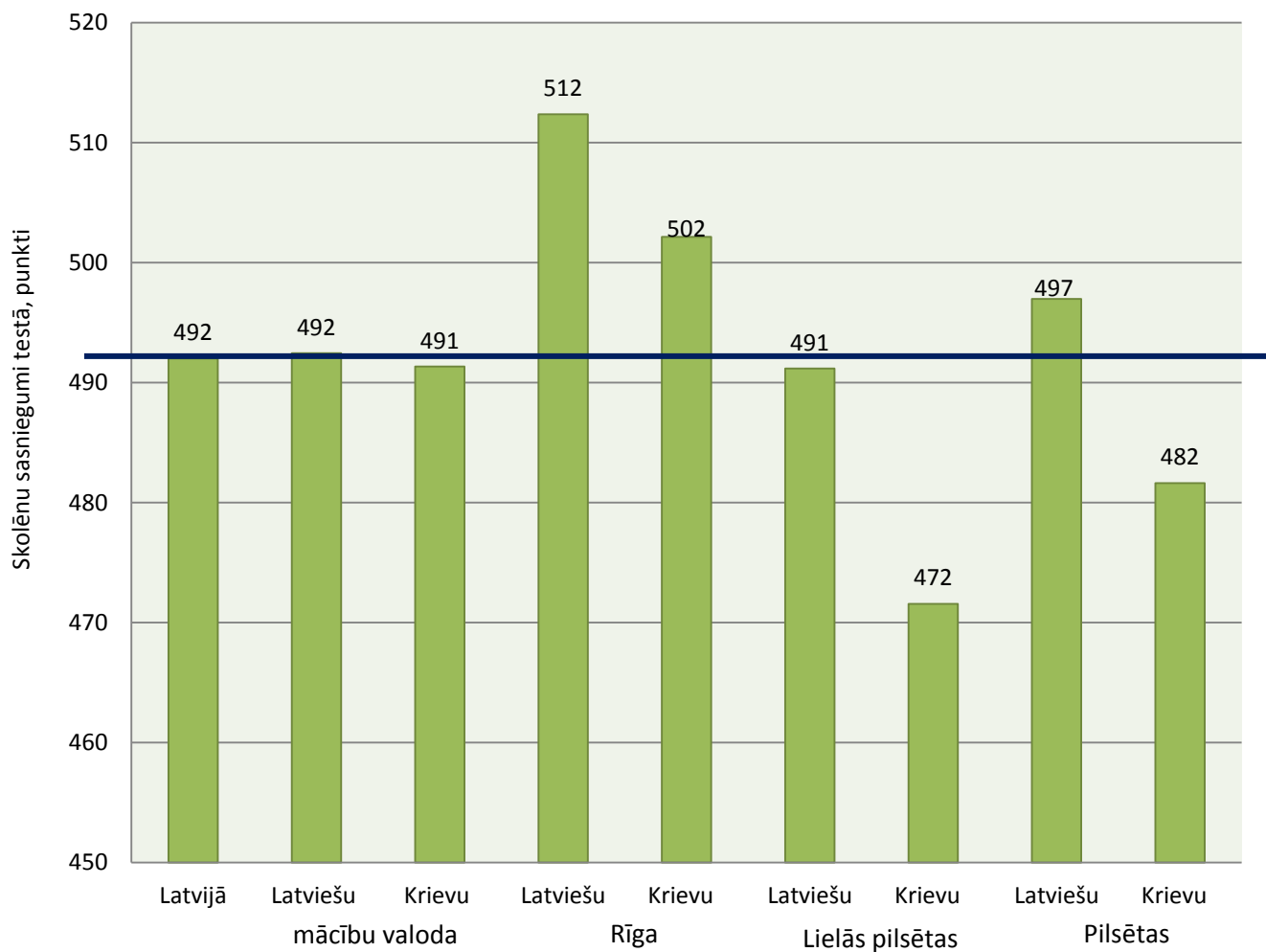


Piezīme: standartkļūda iekavās (); HDI – Tautas attīstības indekss

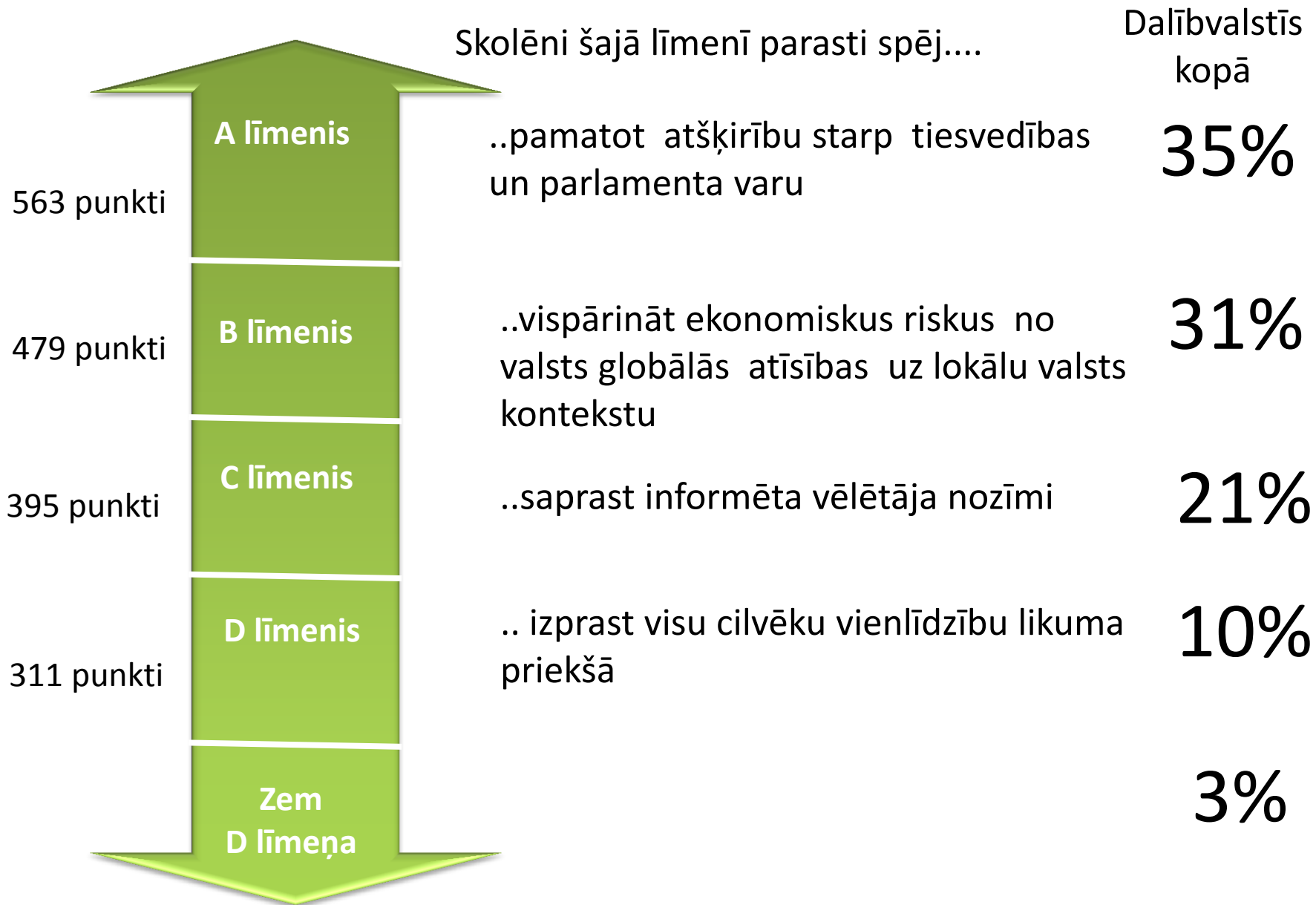
Latvijas skolēnu sasniegumi: ģeogrāfiskā griezumā



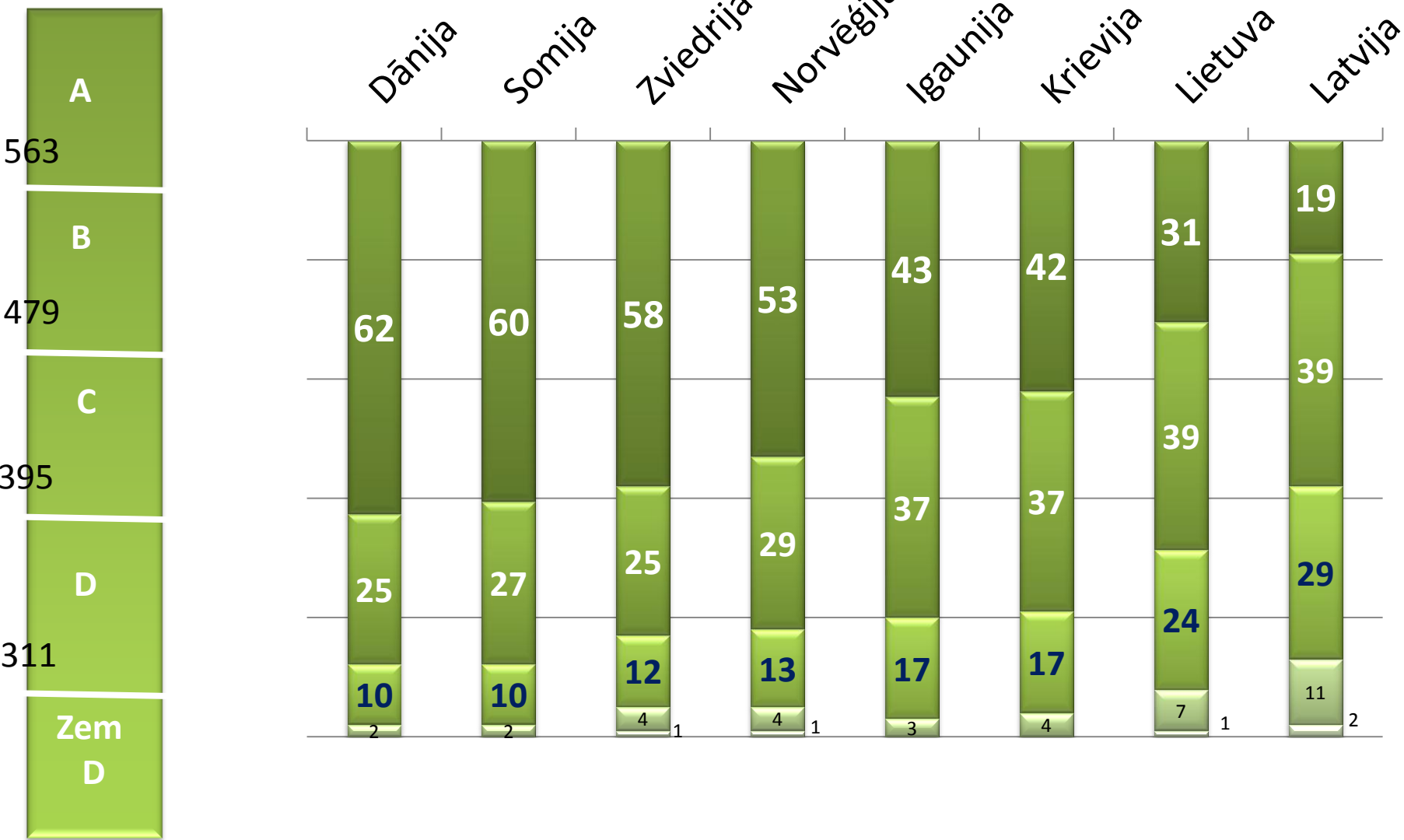
Latvijas skolēnu sasniegumi: pēc mācību valodas un skolas tipa



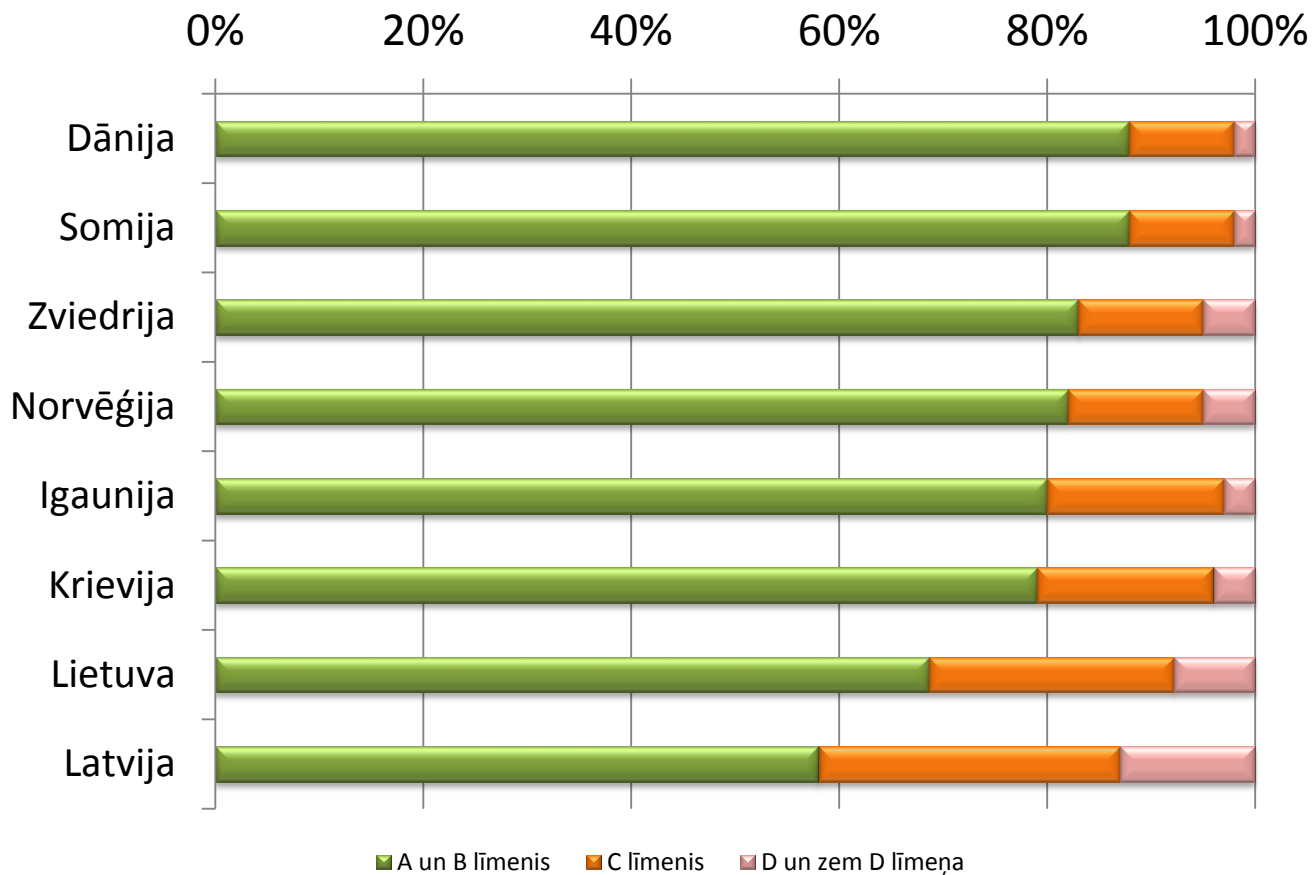
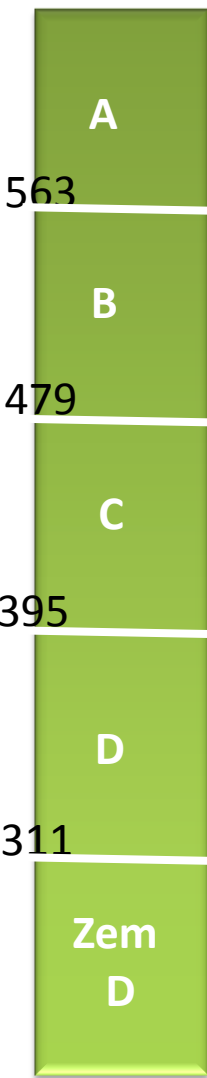
Skolēnu pilsoniskās kompetences līmeņi



Baltijas jūras reģiona valstu skolēnu pilsoniskās kompetences līmeņi (%)

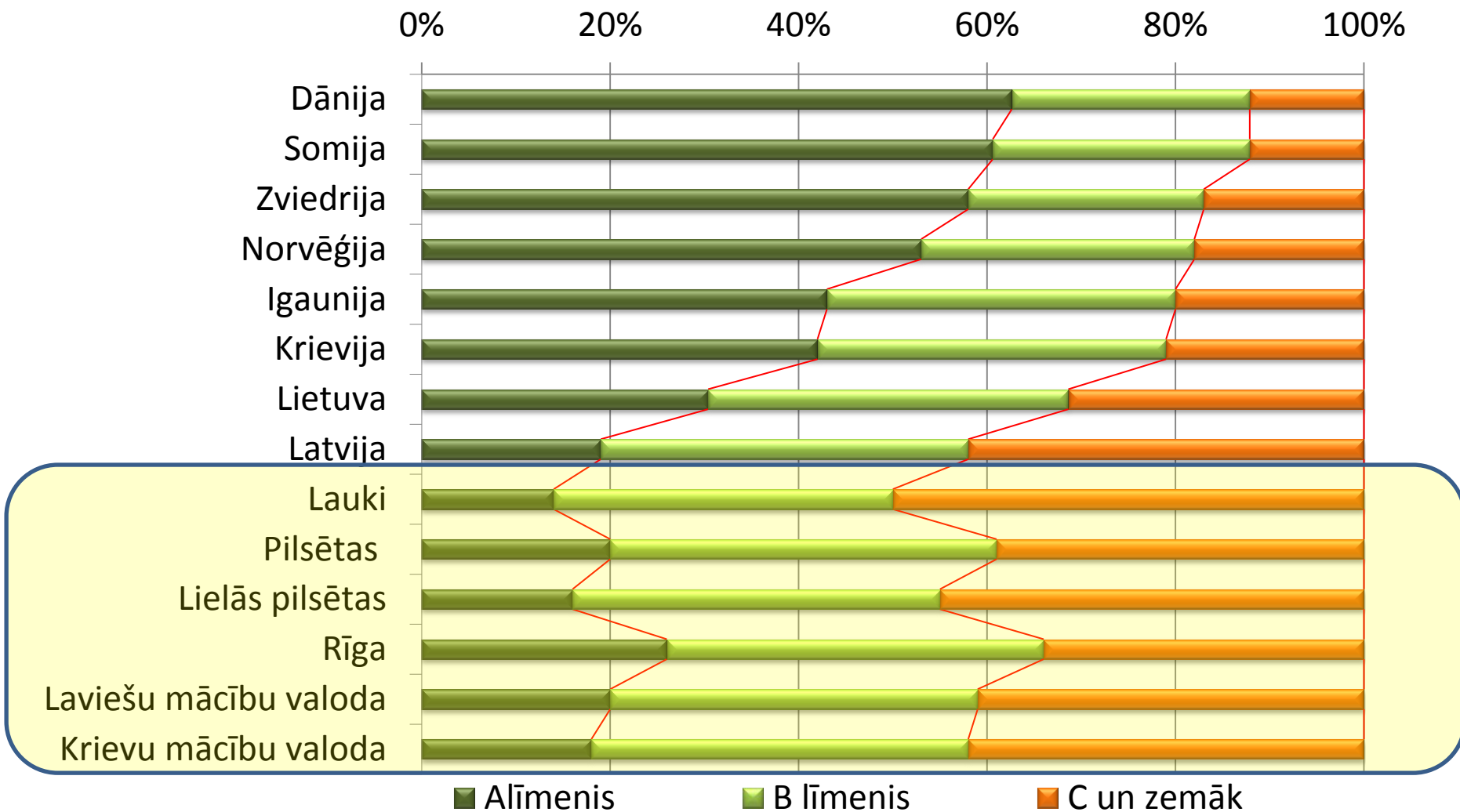


Baltijas jūras reģiona valstu skolēnu pilsoniskās kompetences līmeņi (%)



Skolēnu pilsoniskās kompetences līmeņi:

Baltijas jūras reģiona valstu salīdzinājums, Latvijas rezultātu salīdzinājums pēc urbanizācijas un mācību valodas (%)



Latvijas skolēnu uzticēšanās insitūcijām (%)

	Vidēji	Latviešu mācību valoda	Krievu mācību valoda	Rīga	Lielās pilsētas	Pilsētas	Lauki
Latvijas valdībai	60	58	65	57	66	60	58
Saeimai	46	41	59	48	51	45	38
Tiesām	71	74	64	66	70	75	75
Politiskām partijām	40	37	46	38	42	39	41
Cilvēkiem vispār	47	48	43	48	40	49	49
Medijiem	51	57	33	47	44	56	58
Sociāliem tīkliem	47	49	43	47	43	46	53

Pilsoniski laba rīcība: iesējamās atbildes skolēnu aptaujā

Par labu pilsoni var kļūt:

- Daudz strādājot;
- Vienmēr ievērojot likumu;
- Nodrošinot savas ģimenes labklājību;
- Veicot personisku ieguldījumu dabas resursu aizsargāšanā (piem. taupot ūdeni vai šķirojot atkritumus);
- Cienot citu tiesības uz savu viedokli;
- Atbalstot cilvēkus, kuriem klājas sliktāk nekā pašam;
- Līdzdarbojoties aktivitātēs, kas palīdz cilvēkiem no mazāk attīstītām valstīm.

Darbības, kuras skolēni uzskata par ļoti svarīgām, lai cilvēks būtu labs pilsonis (%)

Valsts	Ciena cita tiesības uz savu viedokli	Nodrošina savas ģimenes labklājību	Vienmēr ievēro likumus
ICCS vidējais	62	60	59
Dānija	67	53	67
Somija	59	72	67
Igaunija	48	68	45
Latvija	49	60	50
Lietuva	63	60	70
Norvēģija	70	55	63
Krievija	54	65	50
Zviedrija	77	53	72

Skolotājiem svarīgākie pilsoniskās izglītības mērķi: atbildes aptaujā

- Sekmēt zināšanas par sociālajām, politiskajām un sabiedriskajām institūcijām
- Sekmēt cieņu pret dabu un tās aizsardzību
- Veicināt prasmi aizstāvēt savu viedokli
- Attīstīt skolēnu spējas un zināšanas konfliktu risināšanā
- Veicināt zināšanas par pilsoņu tiesībām un pienākumiem
- Sniegt iespēju skolēniem aktīvi piedalīties vietējās pašvaldības dzīvē
- Veicināt skolēnu kritisko un patstāvīgo domāšanu
- Veicināt skolēnu līdzdalību skolas aktivitātēs
- Atbalstīt efektīvas stratēģijas izveidi, lai mazinātu rasismu
- Sagatavot skolēnu aktīvai politiskai līdzdalībai

Skolotājiem svarīgākie pilsoniskās izglītības mērķi (%)

	Sekmēt cieņu pret dabu un tās aizsardzību	Veicināt zināšanas par pilsoņu tiesībām un pienākumiem	Veicināt skolēnu kritisko un patstāvīgo domāšanu
Somija	56	30	82
Latvija	40	53	65
Norvēģija	39	36	74
Zviedrija	44	64	80
ICCS 2016 vidējais	51	55	61
Dānija	21	45	91
Igaunija	27	63	73
Krievija	53	64	36

Valstis, kuru skolotāju izlase nav reprezentatīva

Skolā apgūtais pilsoniskās izglītības saturs: iespējamās atbildes skolēnu aptaujā

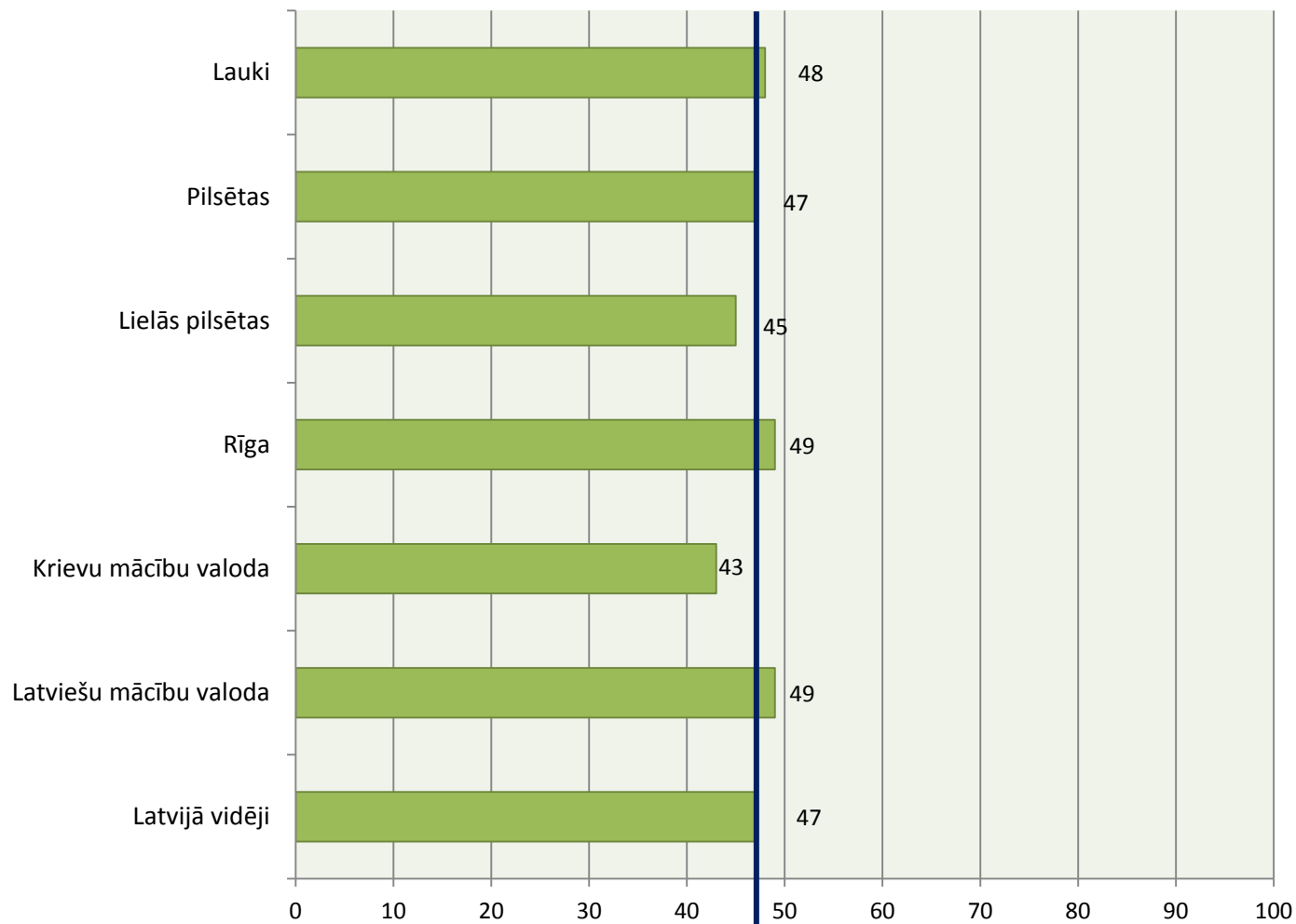
- Kā pilsoņi var balsot pašvaldības un parlamenta vēlēšanās
- Kā valstī tiek ieviesti un mainīti likumi
- Kā aizsargāt dabu (piemēram, taupot ūdeni vai šķirojot atkritumus)
- Kā piedalīties vietējās sabiedrības problēmu risināšanā
- Kā valstī tiek aizsargātas pilsoņu tiesības
- Politiskie temati un notikumi citās valstīs
- Kā darbojas ekonomika

Skolēnu viedoklis par apgūto pilsoniskajā izglītībā skolā (%)

Procentuālais sadalījums skolēnu atbildēm, kuri pauž uzskatu, ka ir daudz apguvuši no šādiem pilsoniskās izglītības tematiem:

Valsts	Kā pilsoņi var balsot pašvaldības un parlamenta vēlēšanās	Kā valstī tiek ieviesti un mainīti likumi	Kā aizsargāt dabu (piemēram, taupot ūdeni vai šķirojot atkritumus)	Kā piedalīties vietējās sabiedrības problēmu risināšanā	Kā valstī tiek aizsargātas pilsoņu tiesības	Politiskie temati un notikumi citās valstīs	Kā darbojas ekonomika
Dānija	61	73	61	42	56	67	68
Igaunija	41	48	72	51	53	44	41
Somija	57	40	85	41	45	42	31
Latvija	44	47	84	43	43	43	51
Lietuva	44	46	84	41	46	45	36
Norvēģija	65	42	69	45	46	56	47
Krievija	55	62	81	50	74	48	63
Zviedrija	80	82	84	56	61	75	59
Vidējais ICCS	64	59	81	55	61	52	57

Sarunas ar vecākiem par notikumiem ārzemēs



Pozitīvās tendences

ICCS 2009 un 2016 salīdzinājumā

- Ir palielinājusies skolēnu uzticība
 - valsts valdībai (32% → 60%)
 - politiskajām partijām (25% → 40%)
- Iezīmējas kritiskās domāšanas nozīme pilsoniskās izglītības satura apgūvē
- Samazinājusies atšķirība sasniegumos starp skolēniem ar latviešu un krievu mācību valodu
 - Skolēni ar latviešu mācību valodu 485 → 492 punkti
 - Skolēni ar krievu mācību valodu 476 → 491 punkti
- Palielinājušies sasniegumi skolēniem ar krievu mācību valodu (476 → 491 punkti)

Izaicinājumi pilsoniskajā izglītībā

- Palielināt to skolēnu skaitu, kuriem ir augsts vai ļoti augsts pilsoniskās kompetences līmenis.
- Skolotāju izglītībā un sabiedrībā kopumā izveidot izpratni par to, ko nozīmē augsts pilsoniskās kompetences līmenis kā valsts drošības un labklājības veidošanas būtisks aspekts (Skandināvijas valstu piemērs).
- Pilsoniskajā izglītībā mērķtiecīgi turpināt skolēnu kritiskās, pastāvīgās un kontekstuālās domāšanas veicināšanu.



Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un
mākslas fakultāte



IZGLĪTĪBAS PĒTNIECĪBAS
I N S T I T Ū T S



Starptautiskā pilsoniskās izglītības pētījuma
IEA ICCS 2016 pirmo rezultātu paziņošana

Paldies par uzmanību!

Vairāk par ICCS, rakstot: ireta.cekse@lu.lv